

Vil kartlegge diskriminering og rasisme ved Kunsthøgskolen

Magnus Kallelid
Signe Dons (foto)

Markus Degerman skal lede en skole preget av diskusjoner om rasisme og yringsklima.

S om eneste kandidat ble Markus Degerman fredag valgt til ny rektor på Kunsthøgskolen i Oslo (KHIO). Han kommer fra stillingen som dekan og sist fungerende rektor. Dermed er Degerman godt kjent med diskusjonene som har herjet skolen det siste året.

Det startet med at en gruppe studenter og ansatte ville ta et oppgjør med rasisme og sexismen ved KHIO. De mener «det hvite blikket» gjennomsyrrer pensum og noe av kunsten som skolens lokaler er utsmykket med. Gruppen ble møtt med kritikk fra dem som mente et slikt oppgjør kan få alvorlige konsekvenser for yringsfriheten.

Akademikere og intellektuelle leste hendelsene som del av et mentalt skifte etter fjorårets Black lives matter-demonstrasjoner og #metoo i 2017. Noen satte hendelsene i sammenheng med «cancel culture» og «safe spaces», amerikanske universitetsfenomener der man knebler upopulære stemmer.

Degerman peker på at KHIO er en stor og mangfoldig skole. Det er derfor vanskelig å beskrive situasjonen ved hjelp av begreper som «no-platforming» og «woke».

- Det som ikke er blitt gjort, og som burde vært gjort allerede, er å legge til rette for en kartlegging av diskriminering på KHIO. Det er alltid en fordel å ha noe mer enn synsing, sier Degerman.

Et uløst problem

Degerman går inn som rektor mens kunstskolene i alle de skandinaviske hovedstedene står uten rektor på grunn av ulike stridigheter. I København er det kommet påstander om at skolen er gjennomsyret av rasisme. Også der diskuteres yringsklima.

- Det er et uløst problem hvordan man skal snakke om disse tingene. Man kan ikke forby synspunkter heller, sier Degerman.

Studentene som satte i gang rasismeoppgjøret i Oslo, mener skolen bør følge med i tiden og ta innover seg samfunnsendringer. Direktøren tror rasismeoppgjøret ved KHIO hadde kommet uansett, men at Black lives matter-bevegelsen satte fart på kravene.

- Vi er i en tid hvor uttrykk, handlinger og historier ses på en ny måte. Senere vil det komme andre typer krav, for samfunnet endrer seg hele tiden, sier han.

Vil dokumentere eventuell rasisme

En del av debatten har handlet om hvorvidt det faktisk finnes strukturell rasisme ved KHIO, og hvordan denne i så fall fungerer. Degerman mener det trengs å komme til bunns i dette.

Markus Degerman er ny rektor på Kunsthøgskolen i Oslo. Han tar over ledelse av en institusjon som det siste året har vært preget av diskusjoner om rasisme, diskriminering og yringsfrihet.

- Det er to ulike syn men her. Etter hva jeg vet, finnes det ingen undersøkelse som har prøvd å fange opp hvor stort rasisme-problemet er, sier han.

Begrepet «strukturell rasisme» forsøker å forklare diskriminering ved å peke på underliggende strukturer eller forutinntatte holdninger. Begrepet er opprinnelig brukt på å beskrive USA med sin slavehistorie. Kritikerne har pekt på at det fungerer dårlig på norske forhold. Noe forskning viser at systematisk forskjellsbehandling skjer i Norge, men at minoriteter også har muligheter.

- Er det blitt for vanskelig for minoriteter å problematisere rasisme?

- Som svenskfinsk i Sverige kan jeg svare selv: Det er irriterende at man blir møtt med en slags ignoranse som minoritet. Det har gjort at jeg selv ikke tar opp slike saker. Du blir møtt med anklager om at du over-

driver, sier han.

Hva rektoren selv sympatiserer med, vil han ikke snakke for mye om. Den forrige rektoren, Måns Wrangle, mente at skolen ville være tjent med en rektor som var mer nøytral i disse debattene enn ham selv.

- Jeg tror det går an å lure seg selv og fremstå helt nøytral. Du kommer i noen saker til å oppfattes som at du har tatt standpunkt. Det gjelder å være bevisst det, svarer den nye rektoren.

Yringsangst

Noen av dem som stilte spørsmål ved kravene om et rasismeoppgjør, opplevde i ettertid å bli utsatt for hets og sensurforsøk. Skolen mottok flere varsler. Tidligere Venstre-leder Trine Skei Grande mente situasjonen var alvorlig for yringsfriheten. Hun fikk støtte av forsknings- og høyere utdanningsminister Henrik Asheim (H).

FAKTA

Dette har skjedd

Etter Black lives matter-demonstrasjonene i fjor krevde over 130 studenter at Kunsthøgskolen i Oslo skulle ta et oppgjør med strukturell rasisme. De ønsket mer feministisk teori, skeiv teori og postkolonial teori på pensum.

Stipendiater ved skolen stilte spørsmål ved de rasistiske og sexistiske konnotasjonene i et kunstverk av Vanessa Beecroft som henger på skolen.

Fem andre studenter uttrykte så bekymring for at identitetspolitikk og enkeltmenneskers synspunkter truer den frie kunsten og de frie meningene. De ble siden beskyldt for rasisme og for å forsvare hatprat.

Daværende rektor Måns Wrangle støttet selv kravet om å fjerne Beecroft-bildet. Wrangle sluttet i høst, dels av private årsaker og dels på grunn av uenighetene.

Markus Degerman

Født 1972, fra Stockholm. Utdannet ved blant annet Kungl. Konsthögskolan, Konsthögskolan i Umeå og Konstfack. Har bakgrunn som kunstner fra visuell kunst og arkitektur og har også vært kurator og utstillere.

Har også vært professor og instituttleder ved Kunstkademiet ved Universitetet i Tromsø.

- Det vil alltid være tøft å stå for de avvikende synspunktene som student, men det er ikke lett for oss som ledelse å endre dette, sier Degerman.

- Begrepet «yringsangst» er blitt brukt om forholdene ved KHIO?

- Jeg tror det er reelt at det kan finnes, men det gjelder ikke bare KHIO. Det er ikke en konflikt, men det har vært vanskelig å få til en intern dialog og diskusjon. Plutselig var vi midt i en håndtering av spørsmål som vi trengte å jobbe med.

- Burde skolen ha en mer åpen debatt om disse problemstillingene?

- Jeg syns det, men har man et problem, bør man løse det så nært kilden som mulig. Om man brenner for en sak, vil debattere den og gå til mediene, er det bra. Men å gå til mediene for å få endret pensum er ikke nødvendigvis den mest effektive løsningen.